

ДЕРЖАВНА ВЛАДА ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

ЮСЬКІВ Наталія Володимирівна - аспірантка Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету "Львівська політехніка"
УДК 342.5

В статті розглянуті питання державно-владних відносин. Особливу увагу автор приділяє філософсько-правовому аспекту державної влади. Звернуто увагу на парадигму державної влади через її відношення до філософських понять свободи та справедливості.

Ключові слова: влада, державна влада, свобода, справедливість, громадянське суспільство.

Постановка проблеми

Влада як складний соціальний і правовий феномен існує з моменту утворення соціуму і характеризується реальною можливістю керувати діями людей, погоджуючи суперечливі індивідуальні чи групові інтереси, підпорядковуючи їх єдиній волі за допомогою переконання або примусу. З появою суспільства відразу ж виникає потреба в управлінні та належній його організації. Окремі інтереси членів суспільства без їх узгодження здатні «розірвати» суспільство, оскільки саме інтереси виступають вирішальним особистісним регулятором. Для забезпечення нормальної життєдіяльності, прогресивного розвитку соціальних зв'язків потрібно об'єднати ці інтереси на загальне благо. Отже, необхідно об'єднати особистий інтерес з соціальною вигодою (громадським інтересом). Такого об'єднання можна досягти, головним чином, завдяки існуванню в суспільстві правил поведінки (норм) і влади, яка б проводила в життя і забезпечувала названі норми.

Влада в соціально-однорідному суспільстві сформувалася як потреба упорядкування відносин між людьми, проходила етапи становлення і розвитку. Влада надає суспільству цілісність, керованість, служить найважливішим чинником організованості і порядку. Іншими словами, це системоутворюючий елемент, що забезпечує суспільству життєздатність. Під впливом влади суспільні відносини стають цілеспрямованими, набувають характеру керованих і контрольованих зв'язків, а спільне життя людей робиться організованою та впорядкованою.

Стан дослідження

Останнім часом у науковій літературі з'явилася значна кількість наукових праць, присвячених проблемам державної влади. Теоретичні аспекти проблеми влади розглянуто в працях як філософів, так і юристів, серед них здобутки Є. Андроса, М. Гаврилова, Б. Кістяківського, А. Козловського, В. Нерсесянца, С. Сливки та інших. Разом з тим можна констатувати, що комплексного аналізу філософсько-правового феномену державної влади так і не відбулося, науковці неодноразово підкреслювали недостатність досліджень цієї проблематики.

Вважаємо, що, як філософсько-правова категорія, державна влада потребує аналізу у конгломераті з іншими філософськими інтенціями, зокрема такими, як свобода і справедливість, оскільки саме вони формують наряду з модифікацією розвитку сучасного світобуття.

Виклад основного матеріалу

Характерною рисою світобудови є порядок, врівноваженість і передбачуваність процесів і взаємодій, очікуваність наслідків, що уможлиблюється тільки завдяки упорядкованості і сталості всієї організації. Очевидно, що первісною передумовою існування такого гармонійного й упорядкованого світу є закони улаштування і розвитку світобудови, в рамках яких можливий загальний порядок і зв'язність конструкції. Серед такого упорядкування визначне місце приділено владі, як ми визначили попередньо. Саме в такому законовстановленому порядку можлива справжня свобода для розумних істот, що створені з добротою і любов'ю.

Основою формування адекватної картини правової реальності є визнання загального апріорного розумно-етичного порядку, частиною якого є сфера влади. Загальний етичний порядок, що свідомо створений розумним та справедливим Творцем, – передумова існування та цілісності (єдності) світу. Цей порядок характеризується такими основними рисами, як розумність, каузальність, програмність, синергетичність.

До таких універсальних форм, що відтворюють реальну логіку його становлення й існування, можна віднести категорії: Благо – Свобода – Мораль – Право (закон). Доречно, що система категорій має починатися з найабстрактнішого поняття, в якому фіксується первісне відношення, початок логічного ланцюга становлення. Таким вихідним принципом буття правових речей є абсолютне Благо як першопрічина, з якої походить система форм людського буття як Свободи, що втілюється у згоді із критерієм справедливості через Мораль, у Праві в юридичних нормах, які складають обов'язкові правила взаємовідносин. Світ створений з добрих намірів, і усе, що в ньому є, покликано служити «гарним», добрим цілям. Це є вихідна аксіома, на базі якої будується гармонійна система правової реальності [1, с.186].

Відносини влади завжди асиметричні і припускають домінування однієї зі сторін. Свобода є «від» і «для». Тривалий час людство бореться за свободу «від»: від природної залежності (створює світ культури), людей від людей (проблема експлуатації), людини

від своїх власних пристрастей тощо. Проблемою залишається свобода «для». Для самореалізації, для самовизначення людини у світі необхідні зовнішні і внутрішні умови. Умови залежать від стану суспільства та станов самої людини. Були в історії людства часи, коли склалися умови для розквіту творчості великої кількості людей. Але стани піднесення в історії та особисто у кожного змінюються станами занепаду і навпаки. Знаходиться тільки у піднесеному стані навіть суто фізіологічною людиною не може. Тому свобода не може бути перманентним станом.

В основі людської сутності лежить свобода волі. Оскільки людина створена за «образом і подобою» самого Бога, одна з якостей якого – свобода вибору (Біблія. Буття 1:26), право свободи вибору – це фундаментальна уроджена і невідчужувана властивість, споконвічно закладена в основу людської історії. Однак сама по собі чиста свобода, тобто нічим не обмежена, абсолютна, автоматично веде до анархії, безладдя, хаосу, тобто в результаті – до несвободи, і тому зовсім природною умовою свободи є принцип підпорядкування. Отже, закон є необхідною об'єктивною основою світобудови, логічну структуру якої утворюють а) фізичні та б) етичні закони всесвіту. Незважаючи на їхнє трансцендентне походження, людина може розуміти і відкривати закони, що керують життям світового порядку, адже закони людського розуму аналогічні законам світового буття.

Свобода, як прояв добра і як принцип людського існування, може успішно, тобто відповідно до свого природного визначення, реалізуватися тільки через правопорядок, що первинний стосовно неї. Державна влада тому не є довільним установленням людей, а є результатом розуміння ними споконвічного змісту, закладеного у ґрунт спільного соціального життя.

Свобода співвідноситься з поняттям волі. У розумінні проблеми волі неявно панують теорії, що пояснюють волю, виходячи із самої волі, тобто воля є своєрідною «річчю у собі». Про це свідчить той факт, що і сьогодні можна зустріти прихильників непізнаності феномена волі. Засновники цієї теорії Е. Гартман і А. Шопенгауер вважали,

що в основі вольового процесу лежить «над-особистісне» начало, деяка діюча постійно світова активність, що підкоряє собі всі сили людини, і спрямовує її до відомих цілей. Таке розуміння в подальшому вивело феномен волі до психології несвідомого, основу якої складає невизначене джерело духовної енергії. Близько до такого «феноменально-го» пояснення волі стоять ті дослідники, що від часів Платона і донині пояснюють волю як процес більш простого характеру, що лежить поза нею, тобто відносять у волі не внутрішні моменти, адекватні вольовому началу, а ті, що лежать поза вольовими процесами. Разом з тим ряд дослідників намагається розв'язати проблему волі, розуміючи її як щось первинне, деяку єдність, яку не можна зводити до інших психічних процесів [2, с.15].

Деякі дослідники свідомо заперечують поняття свободи. Свобода, за Хайєком, не є споконвічною «властивістю» людини в так званому «природному стані», це складний «артефакт цивілізації», сформований на високому ступені культурної еволюції. Ми стоїмо на тій позиції, що свобода – це природна цінність, а не штучне соціально-організоване явище. Поряд з цим, розуміємо, що жива істота має певні, навіть елементарні фізіологічні потреби, що повинні бути реалізовані. Але не вважаємо це прикладом несвободи, а природним станом людини. Ми б хотіли в даному аспекті говорити не про біологічну свободу, а про соціальну свободу окремого індивіда та колективу в цілому, та парадигми їх організації у державно-владному механізмі.

Те, що проблема реалізації сутнісних сил людини не може бути вирішена без взаємозв'язку з поняттям свободи, можна вважати аксіомою. Інші варіанти вирішення цієї проблеми своєю непродуктивністю тільки можуть підтвердити, що формування людського начала в індивіді безпосередньо зв'язане з осмисленням проблеми свободи. Невипадково багато які сторони життєдіяльності людини прямо чи побічно виходять на проблему досягнення свободи. На різних етапах розвитку людства свобода розглядається і як мета життя людини, і як ересь теократичної системи координат,

і як порожня фікція у фаталістичних вимірах життя, і як шлях до божественного блага, порятунку душі, і як засіб відновлення людської гідності, і як шлях до соціальної рівності й справедливості, і як внутрішня самодостатня сутність людини й ін. Діапазон змістовних моментів цього поняття починається від негативних проявів – свобода «від», містить все різноманіття позитивних моментів – свобода «для» і, зрештою, виражає можливість проявів людини відповідно до своїх уявлень і бажань, а не внаслідок примусу[2, с.21-22].

Базовою характеристикою Людини виступає Свобода, що одночасно є її філософською сутністю, соціальним Ідеалом (тобто типом соціального устрою, що відповідає людській прихованій сутності, якої необхідно ще досягти), і вища етична Цінність (зумовлена як ставленням індивіда до індивіда, так і ставленням держави до індивіда). У системі координат цієї моделі всі інші категорії та цінності (у тому числі й ідея Справедливості) виявляються похідними від вищої ідеї Свободи. Тобто волевстановлений закон для того, щоб бути законом, повинен характеризуватись ознаками істинного буття[3, с.229].

Вважаємо теж, що воля є складовою первинного начала людини. Феномен свободної волі як духовного акту скерований на добровільні дії людини у Всесвіті. Це природжене право діяти у Всесвіті за власним велінням. Але природжене право підпорядковане природному праву. Тобто свободна воля перебуває у природно-правовому просторі, де існують межі поведінки. Ці межі встановлює людина сама для себе. Правомірність встановлення меж, а також їх порушення викликають природно-правову санкцію у вигляді хвороб, нещасних випадків, катаклізмів тощо. Це означає, що свободною волею людина має вміло розпоряджатися[4, с.317]. Державна влада не в змозі встановити свободну волю кожного індивіда, та й вона не має таких завдань. Перманентним завданням державної влади, для якої вона створюється та функціонує, – це охорона. У контексті антропологічних інтенцій державна влада створена для захисту і охорони свободної волі кожної людини.

Продовжуючи, звернемо увагу, що сво-

бода має не тільки внутрішній макрорівень. Поняття свободи характеризується в аспекті макрорівневого через суспільство в цілому. Покликана виражати суспільні інтереси державна влада не в змозі забезпечувати синхронність цього процесу в силу специфіки суспільних інтересів, які, як справедливо помічає Т.І. Бутченко, «існують і розвиваються через сукупність особистих інтересів, а, з часу виникнення соціальної диференціації, також і через сукупність соціально-групових інтересів. Суспільні інтереси виступають підставою особистих інтересів, визначаючи їх коло і загальні характеристики змісту. У той же час інтереси кожної окремої особистості мають і щось більше, щось таке, що не вкладається в межі «соціального замовлення». Зокрема, потреби особистості, відомо, утримують умови забезпечення життєдіяльності всього суспільства, певної соціальної групи, до яких вона належить, але вона, крім того, містить і умови збереження і розвитку власної індивідуальності. Завданням державної влади є створення меж свободної волі кожної особи, таким чином, щоб остання не зачіпала і порушувала межі інших членів соціуму. Крім того, людина має в собі колективне начало. Державна влада підтримує колективну свободу та консенсус інтересів у середині самого суспільства. Вільна людина є такою тому, що її ні в якому разі не може влаштувати ніякий недемократичний, авторитарний режим, не говорячи уже про деспотію [див. 5, с. 17].

В. Нерсесянц наголошує, що право як форма буття і вираз свободи є формою буття рівної міри, однакового масштабу свободи для всіх суб'єктів цього кола правовідносин [6, с.552]. Правова рівність – це рівність вільних і незалежних суб'єктів права, потенційні можливості яких визначені єдиною мірою, єдиним критерієм. Таким критерієм, основою правового урівнювання фактично різних людей є їхня свобода. Право тому і цінне для членів суспільства, що воно не вимагає фактичної однаконості індивідів. Кожен з них залишається унікально-неповторним. Право урівнює людей у свободі, яка їм необхідна для самореалізації, самовираження, усвідомлення своєї неповторності.

Державна влада, як ми зазначили попередньо, має право обмежити свободну волю індивіда. Виникає запитання: де та межа чи критерій, який дає можливість такого обмеження? Джон Стюарт Міл дав класичну ліберальну відповідь на це питання. Обмеження свободи одного громадянина, стверджував він, можна виправдати тільки задля того, щоб не завдати шкоди іншим. Цю позицію Міла можна охарактеризувати як «принцип не шкодити іншим», або, коли висловитися лаконічніше, принцип шкоди. У зв'язку з цим принципом слід одразу наголосити кілька пунктів. По-перше, під шкодою Міл розуміє не тільки прямі особисті ушкодження і втрати, як-от поламаних кістки і втрачені гроші, а й набагато ширші суспільні шкоди, як-от забруднення повітря та заподіяння шкоди державним установам. По-друге, цей принцип аж ніяк не пропонує достатньої умови для обмеження свободи, бо певна шкода, спричинена іншим людям, може бути надто незначною, щоб переважити дуже реальну шкоду чи небезпеку, пов'язану з обмеженням свободи. Тож у таких ситуаціях законодавці повинні визначати рівновагу між, з одного боку, вагою інтересів, що їх має обмежити запропонований примусовий закон, і побічними витратами, пов'язаними з запровадженням якогось примусового закону, а з другого — вагою інтересів, що їх має захистити запропонований закон. Тільки тоді, коли ймовірна шкода, запобігти якій дасть змогу даний закон, більша за шкоду, яку він спричинить, цей закон виправданий. І, нарешті, принцип шкоди слід інтерпретувати як твердження про причини. Тільки один тип причин завжди має моральну силу, яка виправдовує примус, а саме: міркування, що він необхідний, аби запобігти заподіянню шкоди іншим людям. Твердження, мовляв, дії, які треба обмежити, просто образливі (на відміну від шкідливих) чи навіть аморальні за своєю сутністю, ніколи не може правити за слушну причину, і так само не можна покладатися на те, що примус необхідний, щоб не дати певному індивідові зашкодити собі [7, с. 365].

Але не хотілося б, на нашу думку, звести державну владу виключно до засобу соціуму

для здійснення певних функцій. Державна влада наділена низкою своєрідних інтенцій, які дають їй можливість самій формувати прагнення і свідомість членів соціуму, зокрема через інституційний вимір влади (органи державної влади), правовий механізм (правотворчу та правореалізаційну діяльність, легальний примус), засоби правового виховання, правову та державницьку ідеологію, соціалізацію тощо.

Як вважаємо Т. Заворотченко, що джерело такого явища, як права і свободи громадян, у тому числі й політичні, слід шукати в системі зв'язку суспільних відносин, що розвиваються. Справа в тому, що феодалний устрій припускає наявність жорстких зв'язків між різними верствами і класами, серед яких основне місце посідають імперативні приписи, які практично не залишають права вибору різних варіантів поведінки суб'єктів суспільних відносин. Інша справа, капіталістичні суспільні відносини. Тут основна маса індивідів не пов'язана жодними «позаконотворчими» методами впливу на свою поведінку. З'являється зовнішня свобода (ринок праці і тому подібне), яка й призводить до необхідності її легалізації на законодавчому рівні і, головне, створення налагоджених правових механізмів та шляхів використання існуючої свободи, включаючи юридичне оформлення меж її реалізації, у випадку перевищення яких держава може задіяти свій «арсенал» примусових заходів регулювання поведінки індивіда [8, с. 18].

Наш сучасник Є. Андрос переконує про те, що якщо немає державної волі до реалізації національної ідеї, ідеалів євроінтеграції, соціальної ринкової економіки й розвинутої представницької демократії в Україні, то ніколи не буде й ніякого вільного суспільства на українській землі, не буде персональної людської свободи. Вільна людина можлива лише у вільному суспільстві, а вільне суспільство може базуватися лише на волі людей- громадян саме держави Україна, а ні в якому разі не громадян світу [5, с.17]. «Громадянське суспільство, – продовжує автор, – як повноцінне функціонує лише за умови взаємопов'язаної реалізації усіх трьох складових: справедливості, солідарності і,

відтак, свободи» [5, с.18]. Тому визначимо, що в парадигми «держава-суспільство» відбувається акумуляція впливових складових, оскільки державна влада здійснює вплив на соціум і сама є об'єктом його впливу.

Тепер звернемося до феномену справедливості у концепті державно-владних відносин. Розглянемо докладніше даний феномен.

Як вказує Б. Кістяківський, справедливість використовується лише в судженнях про соціальний світ. Зовсім недоречно говорити про справедливість чи несправедливість явищ природи (звинувачувати море за те, що тонуть кораблі). Люди постійно застосовують справедливість до суспільних відносин та вирішують проблеми, що має бути і чого не повинно бути у соціальному світі [9, с.174].

У своєму гносеологічному аспекті справедливість зазвичай тлумачиться етимологічно, як «відання правди». «Справедлива людина» є «та, хто відає правдиву міру» між правомірним діянням і його правовими наслідками. Таке розмикання стає можливим завдяки тому, що, існуючи в правовій ситуації як справедлива, людина виходить за її рамки, які утворені безпосередньо її участю в даній ситуації. У моделі «буття-справедливим» людина ніби самотрансцендується, перевершує свої межі, перебуваючи одночасно і «в», і «поза» ситуацією. Ці самовідсторонення або самодистанціювання дають можливість досягнути як унікальність ситуації («буття-в»), так і прояснити її з точки зору можливостей співбуття в цілому («буття-поза»). Оскільки зайняти таку позицію для людини, безпосередньо «зачепленої» у своєму соціобутті з іншими, неймовірно важко. Отже, як вірно зазначає А. Стомба, можливість звернення справедливості в кожній конкретній ситуації залежить від тієї позиції, яку займають по відношенню до неї особи, що її осмислюють [10, с.141]. Основоположник української філософії права зазначає так: «Справедливість – це завжди суб'єктивність, вона розуміється передусім як проекція власних інтересів. Навіть загальні інтереси, нав'язувані суб'єкту, не сприймаються ним як справедливі, якщо суперечать його особистим інтересам» [11, с.4].

Отже, справедливість як філософський феномен має індивідуалізований характер, але державна влада шляхом нормативного права встановлює мірило справедливості вже не індивідуального, а загальносоціального характеру. Для підтвердження цієї тези звернемося до поглядів мислителів. На думку Д. Ллойда, ідея формальної справедливості, має на увазі три взаємопов'язані концепції: 1) повинні існувати норми, що вказують, як слід поводитись з людьми у конкретних випадках; 2) ці норми повинні бути загальними за своїм характером, тобто передбачати, що будь-яка особа, що підпадає під їх дію, повинна дотримуватися їх; 3) ці загальні норми повинні застосовуватися неупереджено – без потурань, дискримінації і виключень[12, с.13].

Правова справедливість – це справедливість, яка належить усім і повинна бути визнана всіма, всім суспільством передусім внаслідок сприйняття канонів та засад справедливості, а отже, позитивного права загалом. Воно покликане впорядковувати суспільне життя, а не провокувати хаос — призводити до того, коли в дію вступають несанкціоновані регулятори суспільних відносин (наприклад, норми, що регламентують проведення угод у тіншовій економіці). Підміна позитивного правового начала неправовими регуляторами призведе до руйнації права, що знищує і саме суспільство. В основу правової справедливості покладена справедливість моральна, усвідомлене та прийнятне її розуміння суб'єктами права. Якщо правова справедливість спирається на інші засади, тоді позитивне право знищується взагалі[13, с.161].

Найбільш повно, на нашу думку, справедливість дослідив Дж. Ролз у XX столітті у праці «Теорія справедливості». Значимість проблеми, як зазначає автор, у тім, що «справедливість є щонайпершою чеснотою суспільних інституцій, достоту як істина для філософських систем»[14, с.26]. Він виділяє загальний принцип, який можливо визначити, характеризуючи засади для визначення основних прав та обов'язків, а також для вирішення того, що вони приймають як належний розподіл благ і тягарів соціальної співпраці. Отже, всі погоджуються, що «ін-

ституції тоді справедливі, коли не робиться довільних розрізень між особами у визначенні основних прав та обов'язків і коли правилами встановлено належну рівновагу між конкуруючими претензіями на користь переваг соціального життя»[14, с.29]. Підхід Дж. Ролза до поняття права в цілому традиційний. Тільки вільні люди можуть бути суб'єктами права. Справедливість, насамперед, виражає правову засаду – принцип абстрактно загальної формальної рівності і свободи. Показуючи цей взаємозв'язок, він у той же час говорить, що заперечення правового змісту справедливості обов'язково веде до свавілля, якими би моральними, релігійними, політичними ідеалами й інтересами це не прикривалося.

Імплементування теорій та принципів справедливості актуальні у вирішенні сучасних державно-правових завдань, що виникають у процесі становлення громадянського суспільства. Ці ідеї знаходять безпосередній зв'язок із необхідністю подолання соціально-політичної, економічної, духовної кризи в Україні та й інших країн перехідного типу. Справедливість повинна бути вміщена у державно-правову парадигму. Це можливо, на нашу думку, у таких напрямках:

1. Справедливі правові норми, що створюються законодавчою владою, та застосовуються виконавчою та судовою гілкою влади. Ідея справедливості формує в суб'єкта правозастосовної діяльності потребу чіткого наслідування приписів закону, «сущє» стає «належним». Справедливість рішення як моральна оцінка його обґрунтованості визначатиметься передусім його законністю. Тож дія суб'єктів правозастосовної діяльності щодо потреб законності сприяє реалізації справедливості.

2. Справедливість (рівність) доступу до державної влади всіх членів соціуму, без дискримінацій за будь-якими критеріями.

3. Справедливість у побудові державно-владного механізму, інституційного виміру досліджуваного феномену. Так, принцип юридичної рівності в найзагальнішому сенсі означає, що до однойменних суб'єктів не можуть застосовуватись будь-які винятки, обмеження чи переваги з огляду на певні їхні властивості[15, с.275].

4. Національної справедливості – теорію справедливості належить розглядати як культурно-антропологічний критерій забезпечення найкращих умов для самореалізації особи в національно-культурній традиції (національна справедливість).

5. Індивідуальна справедливість, що походить від морально-етичних інтенцій. Справедлива особа в своїх діях керується ідеями об'єктивної (інституційної) справедливості навіть тоді, коли позитивне право має прогалини, суперечності та інші недоліки або залишає той чи інший момент на власний розсуд суб'єкта права.

Зрозуміло, що суспільство зацікавлене в особистій справедливості як приватної, так і посадової особи. Особиста справедливість громадян поза всяким сумнівом підтримує ефективно функціонування правової системи, заважає перетворенню правопорядку в безправ'я. Проте більш принциповим є додержання вимоги особистої справедливості з боку «адміністраторів» правової системи. За слушним зауваженням В. Речицького, несправедливість, вчинена від імені права, збуджує людей значно сильніше, ніж несправедливість, вчинена від імені окремої особи. Саме звідси ця майже нелюдська вимогливість до тих, хто застосовує право – суддів, сенаторів, президентів [16, с.11]. У правозастосовній діяльності, як вказує А. Малько, умовою втілення в життя ідеї справедливості, законності є етична норма, професійний обов'язок суб'єкта правозастосовної діяльності. Почуття обов'язку є виявом рівня прасвідомості, втіленого в чинному законодавстві у вигляді юридичних обов'язків [17, с.312]. В умовах перетворення українського суспільства має характеризуватися діалектичним синтезом протилежностей – об'єктивного і суб'єктивного в людині. Це означає, що на індивідуальному чи груповому рівні правова культура, що виступає тією ланкою, яка пов'язує три складові суспільного життя – особу, культуру, право, – повинна показувати: 1) міру засвоєння особою досвіду правового розвитку суспільства в минулому і тепер; якою мірою цей досвід враховується в її правовому мисленні і правових відносинах, чи допускаються помилки та прорахунки минулого в сучас-

ному правовому житті; 2) міру оволодіння особою культурою правового мислення як теоретико-методологічним інструментарієм правових знань, аналізу і оцінок політико-правового життя суспільства; здатність особи прогнозувати результати своєї діяльності, а також результати політичної діяльності соціальних груп, владних структур, політичних та громадських організацій; 3) якою мірою культура правового мислення та культура правової діяльності збагачують духовно-практичний світ особи в цілому, сприяють перетворенню об'єктивних умов правового життя суспільства за законами гуманізму, демократизму, громадянської відповідальності й обов'язку [18, с.68]. Правова та й загалом соціальна культура виступають мірилом законності та справедливості державно-владних інституцій, їх посадових чи службових осіб.

Висновок

Для державної влади поняттям-інтегратором слугує «справедливість» та «свобода». У цих концептуальних конгломератах відбивається невмируща, вічно жива, безперервна об'єктивна потреба суспільства в досягненні гармонії відносин між роллю окремих людей, класів, інших більш дрібних соціальних груп та їх соціальним становищем, працею і винагородою, злочинном і покаранням, достоїнствами людей і їх суспільним визнанням, між правами та обов'язками. Справедливість є інтегратором легітимності чи делегітимізації державно-владних процесів у державі. Феномен свободи забезпечує правові зв'язки між державною владою на громадянським суспільством, забезпечуючи взаємовплив і модифікацію цих явищ на сучасному етапі розвитку соціального буття.

Література

1. Миронова Г. Метафізичний реалізм – актуальна парадигма сучасного право розуміння/ Г. Миронова // Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Статті учасників Другого всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 1-2 грудня 2006 року). – Львів: Край, 2007. – С. 181 – 196.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто питання державно-владних відносин. Особливу увагу автором зосереджено на філософсько-правовому аспекті державної влади. Звернено увагу на парадигму державної влади через її співвідношення з філософськими поняттями свободи та справедливості.

SUMMARY

The article deals with the issue of state and power relations. Particular attention is focused on the author of philosophical and legal aspects of government. Attention is focused on the paradigm of the government through its relationship with the philosophical concepts of freedom and justice.

2. Гаврилов М. І. Філософія демократичної державності/ М.І. Гаврилов. – Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. – 380 с.

3. Дашутін Г. Політичний ідеал: світовий досвід і сучасна Україна. / Г. Дашутін – К.: Академ-Прес, 2006. – 304 с.

4. Сливка С. Онтологія людини: правовий вимір / С. Сливка // Антропологія прана: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Статті учасників Третьою всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 23-24 листопада 2007 року). – Львів: СПОЛОМ, 2008. – С. 313- 318

5. Андрос Є.А. Інтелект у структурі людського буття. / Є.А. Андрос – К.: Стилос, 2010.- 358 с.

6. Нерсисянц В.С. Філософія права: учебн. – М. Изда. Група ИНФА_М_НОРМА, 1997.- 627 с.

7. Філософія права / за ред. Д. Фейнберга, Д. Коулмена.- [пер. з англ. П. Тарашук].- К.: вид. Соломії Павличко «Основи», 2007 – С. 1254.

8. Заворотченко Т. М. Загальна характеристика системи політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні / Т. М. Заворотченко // Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис.- 2012.- №3. – С. 17- 21.

9. Кистяковский Б. Социальные науки и право. Очерки по методологии социальных наук и права. / Б. Кистяковский – М.: Изд-е Сабашниковых, 1916.- 704 с.

10. Стовба А. В. Правовая ситуация как

исток бытия права / А. В. Стовба – Х., 2006. – 176 с.

11. Козловський А. А. Право як пізнання: Вступ до гносеології права./ А. А. Козловський – Чернівці: Рута, 1999. – 295 с.

12. Ллойд Д. Ідея права / Д. Ллойд; [Пер. с англ.] – М.: Югона, 2000. – 416 с.

13. Луцький Р.П. Справедливість як визначальна теоретико-правова засада формування позитивного права / Р.П. Луцький // Університетські наукові записки: Часопис Івано-Франківського Університету права імені короля Данила Галицького, 2011.- №3.- С. 159-163.

14. Ролз Дж. Теорія справедливості/ Дж. Ролз; [Пер. з англ. О.Мокровольський] – К: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 822 с.

15. Братасюк В. Особливості впливу людини-особистості як суб'єкта права на правовий розвиток постмодернізму / В. Братасюк // Публічне право: науково-практичний юридичний журнал.- №2(6).- С. 271- 278.

16. Речицький В. Відповідь Всеволода Речицького Мирославу Мариновичу / В. Речицький // Права людини (ХПГ-інформ). – 2007. – № 11 (447). – С. 11-12.

17. Теория государства и права : учебник / [Отв. ред. А.В. Малько].- М.: КНОРУС, 2006.- 400 с.

18. Карась А. Г. Правова культура сучасної України : гносеологічний аспект / А. Г. Карась // Держава і правоЗбірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 50.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. – С. 63-71.